

Agerhønen tilbage på markerne

'Marknaturindekset' sætter tal på ejendommens værdi som levested for agerhøns og andre dyr i landbrugslandskabet.

Af Bent Rasmussen,
Innovationscenter for
Økologisk Landbrug

Agerhønen er symbolet på biodiversiteten i landbrugslandskabet. Den lille brune hønsefugl har gennem årtusinder tilpasset sig livet på markerne, hvor jor-

**Innovationscenter
for Økologisk Landbrug**

den bearbejdes om foråret, og

afgrøden høstes i sensommeren. Agerhønens tilknytning til landbruget har også slået rod i mange landmænds bevidsthed og hjerte. En planteavler sagde det engang meget

Agerhønen er en såkaldt indikatorart. Gør du noget godt for agerhønen, gør du noget godt for hele landbrugsøkosystemet.
Foto: Kevin Kuhlmann Clausen Foto: Morten Telling

præcist: "Når der løber en flok agerhøns foran traktoren, kigger jeg altid i traktorens bakspejl. Så kan jeg se, at jeg smiler."

Krav til levested opfyldes ikke længere

Desværre ses de seneste 50-60 års intensivisering af landbrugsdriften tydeligt i den danske agerhønebestand. Hvor der i 1960 var 1-2 par pr. 10 hektar, er der her i 2026 typisk 1-2 par pr. 100 hektar. Og stadigt flere og større landbrugsarealer har helt mistet agerhønen som ynglefugl, fordi dens krav til levesteder ikke længere bliver opfyldt. Og kravene er endda ikke ret store.

I sommerhalvåret kræver agerhønen:

- et loddent markskel, hvor den kan ruge i skjul for rovdyr,
- en tør, varm plet uden høj vegetation, hvor solen kan tørre og varme kyllingerne,
- en lysåben afgrøde med en smule enårigt ukrudt, der giver kyllingefoder i form af insekter og små larver.

I vinterhalvåret er kravene:

- åbne markflader med stub/udlæg eller andet lavt bunddække med ukrudtsfrø, spildkorn og grønne spirer,
- et nærliggende krat med ly i vintervejr og gemmest, hvis en rovfugl jager.

EU kræver en indsats inden 2030

Det er ikke kun agerhønen, der har det svært. Det gælder også mange af de øvrige arter, der lever i landbrugslandskabet. EU vedtog i 2024 en Naturgenopretningsforordning, hvor landbruget er omfattet.

I den pålægges medlemsstaterne at forbedre tilstanden for bestøvere, sommerfugle, fugle og faste landskabselementer. Forbedringerne skal være synlige senest i 2030, og landbrugsstøtten skal være det vigtigste redskab til at nå dette mål.

Derfor retter alle øjne sig nu mod Landbrugsstyrelsen/SGAV, der skal udforme bekendtgørelser og tilskudsordninger for den kommende CAP-periode.

Hvis agerhønen kunne bestemme

Aarhus Universitet og Innovationscenter for Økologisk Landbrug har udviklet en model, der kan beskrive de landskabsmæssige forudsætninger for et landbrugsøkosystem i balance. Resultatet er et 'Marknaturindeks', der objektivt giver point for landbrugslandskabets potentiale for biodiversitet. Marknaturindekset er et simpelt, men retfærdigt grundlag for at stille krav og/eller honorere indsatser gennem støtteordninger.

I udviklingen af Marknaturindekset har vi bogstaveligt talt lyttet til agerhønsene og alle de andre fugle i agerlandet. Fugletællinger fra Dansk Ornitologisk Forening har gjort det muligt at afsløre sammenhænge mellem tilstedeværelsen af agerlandsfugle og sammensætningen af det omgivende landskab.

Usikkerhed holder landmænd tilbage

Landmænd vil gerne have agerhøns på deres marker.

'Marknaturindekset' sætter tal på ejendommens værdi som levested for agerhøns og andre dyr i landbrugslandskabet. Grafik: Morten Telling

Spørgsmålet er, hvor meget de vil ændre i markdriften for at opnå det. Med kravet om 4 procent dyrkningsjord udtaget til naturformål er mange markarealer, hvor dyrkningen er mindst rentabel, allerede udtaget, og interessen for at opdele store marker med levesteder for nytte dyr stiger.

Overordnet set er landmænd ikke modvillige over for driftsændringer, der gavner biodiversiteten, men usikkerheden om de administrative konsekvenser blokerer for mange gode indsatser: Risikerer jeg at miste tilskud, jordværdi, harmoni-areal, eller umuliggøres en ny miljøgodkendelse? Denne tvivl forstærkes af historier om kontroller, hvor små fejl har ført til bøvl og i værste fald tilskud, der i stedet blev til støttetæk. En vigtig opgave bliver derfor at tilrettelægge kommende tilskudsordninger med en administration og kontrol, som ikke skræmmer landmanden fra at medvirke.

Lyt til alle stemmer

Der skal derfor lyde en opfordring til myndigheder og beslutningstagere: Lyt gerne til forskere og grønne NGO'er, men lyt især til agerhønsene og landmændene. Biologisk viden og praktisk erfaring kan i fællesskab sikre en succesfuld indsats for landbrugslandskabets biodiversitet, så synet af agerhøns på marken igen bliver almindeligt, og landmanden oftere kan smile under markarbejdet.

Artiklen er skrevet i projektet Småbiotoper i det økologiske landbrug, der er støttet af Fonden for Økologisk Landbrug.

Fuglestemmerne kræver

- En blanding af marker i omdrift, permanent græs og faste skel, hegn, markveje med mere.
- En fordeling, der øger mængden af kantbiotoper.
- En tilstand, der opfylder arternes krav til føde, skjul og ynglested.